

Kalmeren door splitsen

COMMUNICATIEVE SIGNALEN (2)

Rachaël Draaisma bestudeert communicatieve signalen bij paarden. Voor Bit vat ze haar bevindingen samen in een serie artikelen. Deel 2 gaat over splitsen. Paarden splitsen als zij een mogelijk conflict tussen twee partijen willen voorkomen of iets willen afschermen dat voor hen waarde heeft. De splitser plaatst zich dan letterlijk als barrière tussen twee partijen. Zelf kun je splitsen goed inzetten bij de training van je paard.

Tekst: Rachaël Draaisma • Fotografie: Gijs Timmers,
www.arnd.nl / Frank Sorge »

OVER RACHAËL

Rachaël Draaisma werkte als trainer en gedragsdeskundige voor honden.

Ze specialiseerde zich in de resocialisatie van zeer angstige en agressieve honden. Tijdens haar studies bij Turid Rugaas, die jarenlang honden observeerde, hun taal in kaart bracht en de kalmerende signalen bij honden ontdekte, ontstond de gezamenlijke wens om een vergelijkbaar onderzoek te doen bij paarden. Vanaf 2013 bracht Rachaël, onder mentorschap van Turid, de lichaamssignalen van gedomesticeerde paarden in kaart door het uitvoerig en objectief analyseren van filmmateriaal. Hierbij werd zij ondersteund door Ristin Olthof. De paarden op de 220 geanalyseerde films waren in particulier bezit, van alle leeftijden en rassen en hadden geen zichtbare verwondingen of pijn. Geen enkele film is in scène gezet, de paarden werden dus niet doelbewust onder schadelijke spanning gezet. Alleen de signalen en kenmerken die 35 keer of meer werden vertoond, zijn beschreven in het boek 'Language Signs & Calming Signals of Horses'. Dit boek is in oktober 2017 uitgekomen bij uitgeverij CRC press. Het onderzoek gaat echter door. Rachaël blijft films analyseren en geeft lezingen en workshop in binnen- en buitenland. www.calmingsignalsofhorses.com

Splitsen is een van de meest fascinerende communicatieve signalen die paarden kunnen afgeven. Het geeft je zoveel informatie over je paard: wat hij moeilijk en belangrijk vindt, hoeveel spanning hij ervaart en wat op dat moment de relationele verhoudingen zijn binnen een groep. Paarden splitsen als zij een mogelijk conflict tussen twee partijen willen voorkomen. De splitter plaatst zich dan als een barrière tussen de partijen. Dat kunnen andere paarden zijn, andere dieren of mensen. De splitter stopt de intentie van de partijen, of een van die partijen, door naar een strategische plek tussen beide toe te lopen en daar stil te staan. Dit stilstaan gebeurt met de flank naar de partijen toe. Het paard heeft een lage spierspanning. Het kan zijn dat een oor naar een van de te splitsen partijen beweegt of dat hij deze aankijkt. Deze vorm van splitsen gebeurt als bij alle partijen sprake is van een lage motivatie en een laag spanningsniveau, waarbij de split-

ser zijn splitsgedrag rustig kenbaar maakt. De gesplitste partijen kunnen daarop hun gedrag aanpassen aan de nieuwe situatie. Bijvoorbeeld door hun initiële actie te stoppen en te gaan grazen, weg te stappen of hun flank of achterhand te laten zien. Ook kun je andere kalmerende signalen zien als kauwen of een wipwap-verlaging, waarbij een paard zijn hoofd en hals eenmaal naar beneden laat gaan en weer omhoog doet. Als je er niet alert op bent, heb je soms niet eens in de gaten dat er door paarden op deze manier gesplitst wordt, zo rustig en stil gaat het.

HOGERE INTENSITEIT

Anders wordt het als de interne motivatie van het paard groter is. Het splitsen kan dan

Als een paard een ander paard, dier of object voor zichzelf wil houden en afschermt ten opzichte van andere paarden, roept dit bij mensen soms een negatieve emotie op. We willen namelijk graag dat ons paard altijd sociaal is naar anderen en objecten deelt. Bovendien kan het vervelend zijn de eigenaar te zijn van het 'stoute jongetje' in de klas, dat in de ogen van velen naar gedrag vertoont. Dit 'nare' gedrag is echter vaak een natuurlijke coping-strategie die je paard ontwikkeld heeft. De meeste eigenaren hebben hun paard niet zijn hele leven gehad. Er is dan ook vaak een hiaat in de kennis over wat hij heeft meegemaakt en heeft geleerd in zijn leven. Een periode van honger en dorst is een reële ervaring waardoor een paard wellicht water en voer voor zichzelf

'Een paard dat geholpen wordt door zijn splitsende eigenaar, zoekt soms zelf die positie op'

met een hogere intensiteit plaatsvinden, waarbij het paard in een verhoogde stap, draf of galop naar de strategische plaats toegaat en daar stilstaat. Bijvoorbeeld als je je paard uit de wei wilt halen en een ander paard jullie de weg zeer strategisch blokkeert. Of dat je eigen paard met een lage of hogere intentie jou blokkeert om uit de wei te gaan, als hij liever nog iets samen wil doen.

De hogere spanning kan ook te zien zijn doordat je paard niet meer stilstaat op een strategisch punt om je te blokkeren, maar in beweging blijft; hij stapt, draaft of galoppeert als het ware door de strategische lijn heen. Dit kan hij een aantal keer doen.

IETS WAARDEVOLS AFSCHERMEN

Een paard kan ook splitsen als hij een voor hem waardevol mens, dier of object wil afschermen voor anderen die hier ook aanspraak op willen maken. Hierbij kun je denken aan een paard dat een ander paard beschermt, misschien helemaal als het te beschermen paard een hengstige merrie is. Dit kan gaan met de hierboven beschreven lage en iets hogere spanning, maar ook met zeer hoge spanning, waarbij het paard andere paarden bijvoorbeeld op afstand houdt door zijn neus wat naar voren te steken of door zijn oren naar achteren te leggen en de ander zonder te knippen aan te kijken. Maar ook door een bijtintentie te laten zien of daadwerkelijk te bijten.

probeert te houden. En te weinig uitgebalanceerd contact met soortgenoten kan leiden tot het claimen van een ander paard. Ook in het heden kan een paard een ontdekking doen die hem goed uitkomt, bijvoorbeeld wanneer hij een strategische plek in de wei ontdekt die hij wil afschermen omdat hij daar uit de wind staat. Wanneer ik zie dat een paard een ander paard, dier of object afschermt, kies ik ervoor deze emotie zo min mogelijk te prikkelen. Beschermt een paard bijvoorbeeld eten of de waterton, dan plaats ik meerdere tonnen in een wei en maak ik meerdere voerplekken. Ook kijk ik naar de onderlinge groepsdynamiek: hoe goed passen de paarden binnen de groep bij elkaar.

VERANDEREND GEDRAG

Een paard kan dus splitsen vanuit een interne motivatie: om mogelijke confrontaties tussen twee partijen te voorkomen of om iets dat voor hem heel waardevol is, af te schermen. Het is interessant om hierbij ook de reacties van de partijen die gesplitst worden te betrekken. Deze kunnen hiermee akkoord gaan of niet. Ieder paard heeft zijn eigen karakter, drijfveer en motivatie, die weer worden beïnvloed door de situatie waarin hij geplaatst is, zijn gezondheid, het daarmee samenhangende stressniveau en opgedane ervaringen. Omdat dit steeds kan veranderen, kan een paard ook steeds anders reageren.

Een voorbeeld van een veranderende situatie: Indy en Vos hebben lange tijd met zijn tweeën in de wei gestaan, maar nu komt er een nieuw weidemaatje bij: Hope. Vos splitst Indy en Hope. Indy en Hope laten zich splitsen en grazen ontspannen in de wei. Na een aantal dagen splitst Vos Indy en Hope wederom. Indy gaat grazen, maar loopt na een kleine vijftien minuten om Vos heen. Vos probeert in stap nog wat te splitsen, maar Indy draaft naar Hope toe. Vos gaat grazen en splitst niet meer.

Een ander voorbeeld: ik ben aan het wandelen met mijn dochter en hond. We passeren een weiland waarin meerdere IJslanders staan. Er graast een veulen in de wei. We staan stil op de rustige landweg om naar de paarden te kijken. Een merrie splitst ons groepje ten opzichte van het veulen. Ze gaat overdwars op onze zichtlijn naar het veulen staan. We vervolgen onze wandeling. Naarmate we vaker langslopen en het veulen, de merrie en wij meer aan elkaar wennen, wordt er gesplitst met minder nadruk. Na verloop van tijd splitst de merrie zelfs helemaal niet meer.

MINDER NADRUK

Dit splitsten met minder nadruk heb ik binnen mijn onderzoek op twee verschillende manieren zien gebeuren. Het ging hierbij om een drietal paarden. Gemakshalve noem ik ze paard A, paard B en het splitsende paard. Paard A wil paard B weggagen. De splitser be-

schermt paard A door paard B te blokkeren. De splitser staat of loopt zodanig dat paard B niet bij paard A kan komen. Na verloop van tijd lijkt de motivatie van paard B af te nemen, je ziet de splitser nu met minder nadruk splitsen. De splitser staat niet meer op de denkbeeldige zichtlijn tussen paard A en paard B, maar staat er een paar meter achter. Mocht Paard B toch te dichtbij komen, dan kan de splitser direct een paar passen naar voren zetten en zo weer op de blokkadeliijn staan.

De andere manier waarop de splitser met minder nadruk splitst, is dat hij een paar meter over de blokkadeliijn is gelopen en er met zijn achterhand naartoe staat. Ook hier kan hij, indien nodig, omdraaien en paard B blokkeren als deze naar paard A toe wil."

‘Let eens op hoe en waarom er in de wei wordt gesplitst. Daar kun je veel uit aflezen’

SPLITSEN ALS TOOL GEBRUIKEN

Splitsen kun je heel goed gebruiken in je omgang met en de training van paarden. Ten eerste kun je kijken naar de positionering van een groep paarden in de wei. Je kunt kijken of er gesplitst wordt en waarom. Je kunt ook de bijbehorende spanningsniveaus bekijken. Daar kun je veel uit aflezen. Ik gebruik splitsen bovendien graag om mijn paard bij eventuele lichte spanning een beschermde positie te geven. Ik treed dan op als splitser, mijn paard staat achter mij. Ik bescherm hem ten opzichte van een prikkel, maar alleen als deze spanning oplevert en ik inschat dat hij daarvan zelf niet in korte tijd herstelt. Is je paard volledig ontspannen en vindt hij de prikkels, mensen of dieren om hem heen leuk, laat hem dan vooral ‘tv kijken’. Je hoeft dan niet te splitsen.

Een voorbeeld wanneer je wel splitst: er komt een groepje jongere kinderen richting de stal van je paard aanlopen en je merkt dat hij hierdoor spanning opbouwt. Je gaat voor de stal staan met de rug naar je paard staan en zorgt dat de kinderen niet naar hem toegaan.

LATEN WENNEN

Je kunt het splitsen ook gebruiken om je paard te laten wennen aan bepaalde mensen, dieren en geluiden. Het doel van het splitsen is dan om je paard in een beschermde situatie te zetten, zodat hij het door jouw gekozen socialisatieobject op veilige afstand en in ontspanning kan ervaren, zien en ruiken. Je kiest dan eerst een prikkel waar je je paard aan wilt laten wennen. Dit kan een object zijn als een prullenbak of bijvoorbeeld een vrouw met een hond, een geluid, of kinderen. De prikkel die je kiest, moet je kunnen controleren. Bij een object is dit niet zo moeilijk, dat kun je ergens neerzetten. Werk je met mensen en dieren dan is het zaak hen zodanig te enthousiasmeren dat ze meewerken met je plan. In dit voorbeeld kies ik voor een auto met lopende motor. Je zet deze auto ergens neer »

waar je voldoende ruimte hebt met je paard om de auto op verschillende afstanden te benaderen. Je benadert de auto vervolgens met je paard en zoekt die plek op waar hij geen hoge spanning heeft, dus geen enkele vlucht- of bevriesreactie. Daar ga je staan. Aandachtig met lichte spanning mag wel. Je wilt namelijk in zijn ontspannen comfortzone werken, of op het randje waar hij lichte spanning heeft, waarvan je inschat dat hij hiervan kan herstellen in dezelfde sessie. Vervolgens ga je je paard van de auto splitsen. Dit kun je zelf doen, of je vraagt iemand anders als splitser op te treden. Jij, of de splitser, stelt zich strategisch op met de rug gedeeltelijk naar je paard gedraaid, eventueel met de armen en handen wat van het lichaam af. Je kunt je paard daarnaast ook met zijn flank naar de auto laten staan en hem hooi laten eten, dit werkt kalmerend. Blijft je paard rustig en ontspannen, dan kun je na enkele sessies met minder nadruk gaan splitsen. Jij, of de splitser, gaat nu niet met de rug naar het paard staan, maar met de zijkant. Hierdoor verklein je je lichaamsmassa en is de auto beter te zien. Als je paard hierbij ontspannen is, kun jij of de splitser na een aantal sessies een meter voor de splitslijn gaan staan. Je paard heeft dan vrij zicht op de auto, maar heeft nog

steeds steun. Wordt het moeilijk voor hem, dan ga jij of de splitser weer op de zichtlijn staan zodat je het paard volledig kunt splitsen en beschermen. Gaat dit goed, dan kun je de afstand tot de auto verkleinen en deze stappen herhalen.

BLIJF ALERT

Behalve eventueel het paard gras of hooi te laten eten, gebruik ik geen extra voer-

beloningen. En mocht je je paard willen laten socialiseren aan andere dieren, kijk dan niet alleen naar het spanningsniveau van je eigen paard, maar ook naar dat van het andere dier. Pas daar je plan op aan. Extra leuk om te merken is dat een paard dat geholpen wordt door zijn splitsende eigenaar, soms uit zichzelf die beschermende positie opzoekt. Wees hier alert op. Het kan zijn dat je paard ineens uit de stal in het gangpad links van je wil lopen in plaats van rechts omdat hij het prettig vindt dat je dan kunt splitsen. Luister hiernaar, het bevordert de communicatie en het vertrouwen tussen jullie. 🐾

WAAR MOET JE OP LETTEN ALS JE GAAT SPLITSEN?

- Wees een betrouwbare splitser. Zorg ervoor dat je paard daadwerkelijk niet wordt benaderd door de prikkel.
- Als je met je paard aan de hand staat of stapt, sta of loop jij tussen je paard en de prikkel in. Je paard kan daarbij zowel rechts als links van je stappen of staan. Mocht je paard wegspringen, dan springt hij van je af.
- Als je merkt dat je paard toch gespannen blijft na het splitsen vergroot je de afstand tussen jullie beiden en de prikkel die hem spanning geeft. Daarna ga je weer splitsen.
- Zorg dat je rug zoveel mogelijk naar je paard is toegedraaid. Je kijkt hiermee zelf naar de prikkel waar je paard op reageert. Dit is gevoelsmatig wellicht tegengesteld aan je behoefte je paard te willen troosten en je rug naar de prikkel toe te draaien.
- Splits alleen als je de veiligheid kunt waarborgen. Je gaat bijvoorbeeld niet splitsen in een wei met loslopende paarden als de interne motivaties en spanningen van de paarden hoog zijn. Als mens kun je de snelheid en bewegingen van een paard nooit evenaren. Vermijd gevaarlijke situaties.

Rachael Draaisma laat zien hoe je splitsen kunt gebruiken om je paard te laten wennen aan iets waar hij bang voor is, zoals hier een hond. Het doel is dan om je paard in een beschermde situatie te zetten, zodat hij het object op veilige afstand en in ontspanning kan ervaren.